

Članovi republika "Baluni" i "Mali puk" (1920.)

“OSVAJANJE” SPLITSKIH UVALA

Piše: MIROSLAV ŠARIĆ

Prva splitska natjecanja u plivanju, vaterpolu, skokovima u vodu i ronjenju, održavala su se na javnim gradskim kupalištima, a prva vaterpolska utakmica u Splitu i Hrvatskoj, odigrana je na improviziranom plivalištu na Bačvicama 1908. godine.

P očetak razvoja organiziranih športova na vodi u Splitu, nazire se u prvim godinama XX. stoljeća. Prva natjecanja u plivanju, vaterpolu, skokovima u vodu i ronjenju održavala su se na javnim gradskim kupalištima. Prvo splitsko kupalište Bagno polo uređeno je u gradskoj luci 1880., a kupalište Bačvice 1891. godine. Ljubitelji športova na vodi okupljali su se i u uvalama Firule, Baluni i Zenta. U ovim se uvalama osnivaju divlji klubovi, a prvi je (Šator) osnovan 1904. godine na sadašnjem prostoru kupališta Bačvice. Inicijativu za osnivanje dao je ondašnji praški student Fabjan Kaliterna.

Četiri godine nakon osnivanja, odigrana je prva vaterpolska utakmica u Splitu i Hrvatskoj, na improviziranom

VATERPOLO U SPLITU

plivalištu na Bačvicama. Sudio je Špiro Perišić prema pravilima koja je Kaliterna donio iz Praga.

Oživljavanje drugih uvala

S vremenom su oživjele i ostale uvale grada pod Marjanom, koje su zbog udaljenosti od centra do tada bile puste. Pred početak I. svjetskog rata oživljavaju uvale Baluni na zapadnoj i Firule na istočnoj strani grada. Srednjoškolci koji se spominju kao prvi posjetioci u uvali Baluni bili su Roko Celegin, Armano Nikolić, Toni Šejbal, Marin Smoje, Niko Sirišćević, Hrvoje Ljubić i Joško Miler. Kao prvi kupaći spominju se Ante Gabrić i braća Bettini. U tim uvalama omladina je osnovala tzv.

Momčad "Jadrana" iz 1924. godine

Sredinom lipnja 1924. godine, PŠK Baluni mijenja ime u Jugoslavenski športski klub Jadran. Novi predsjednik kluba bio je Pavao Britvić. Na državnom prvenstvu 9. i 10.VIII.1924. vaterpolisti Jadrana su osvojili drugo mjesto.

«republike», gdje su svi njeni «stanovnici» uživali potpunu slobodu. Razvijalo se prijateljstvo, zdravi oblici života u moru i kraj njega, borbenost i i razne vještine – više ronjenja i izdržavanja pod površinom negoli natjecateljsko plivanje.

Osim športova na vodi bavili su se trčanjem i hrvanjem, no I. svjetski rat prekinuo je njihovu aktivnost...

„Republike“ pokretači brojnih športova

Pred kraj rata «republike» su ponovno procvale i nalazimo ih u svakoj splitskoj uvali, odnosno kupalištu. One su bile pokretači gotovo svih športova u Splitu. Djelat-

nost «republika» nigdje nije službeno verificirana, ali je njihovo postojanje temelj iz kojega su se razvili brojni splitski klubovi.

Iz «republike» Mali puk u uvali Firule kasnije su nastali plivačko-vaterpolski klubovi Firule, Triton i POŠK. U uvalama Bačvice i Baluni djelovale su istoimene «republike», Bagno polo u gradskoj luci, a «republika» Sustipan u uvali Zvončac.

»Republike» su imale statut, barjak, admirala, protokol i emblem, a članovi su nosili jednake kupaće kapice.

Na Balunima su se tijekom cijele godine redovito okupljali najvjerniji mladići. Čak i zimi su se kupali i sunčali. Za ulazak u družinu bilo je potrebno položiti ispit. On je sadržavao niz dugotrajnih gnjuranja i borbu u dubokoj vodi s prokušanim protivnikom. Do 1921. godine pripadnici «republike» nisu se opredijelili za plivanje, jedrenje, veslanje ili izlete, nego su svi u svemu sudjelovali.

Tijekom 1919. i 1920. godine prestaje djelovanje «republika» i počinje organizirani razvoj plivačkog i drugih športova u Splitu.

Pomorsko sportski klub Baluni

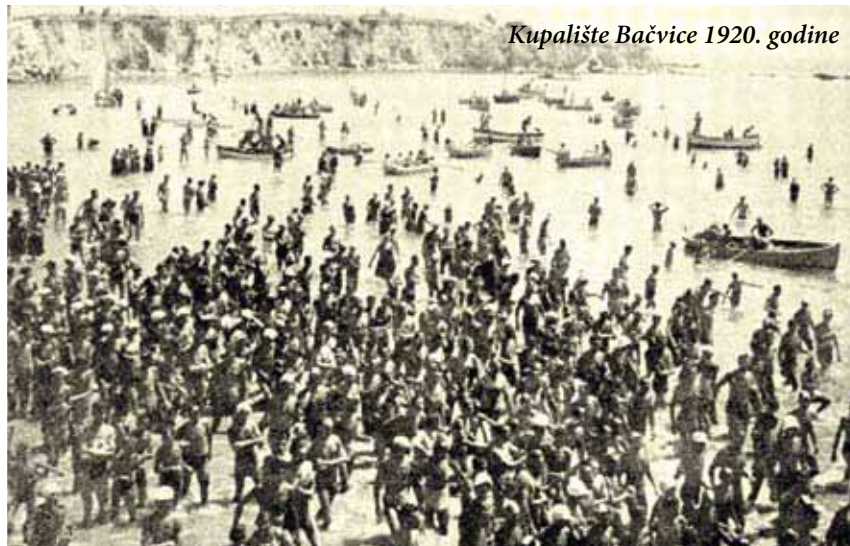
Na temeljima «Republike Baluni», na zapadnoj strani splitske luke, počeo je nicati prvi plivački klub u Splitu i Dalmaciji. U Sokolskom domu u Splitu u prostorijama Olimpijskog pododbora, 23. IX. 1920. godine održana je konstituirajuća sjednica Pomorskog športskog društva Baluni. Osnivanje kluba inicirali su braća Paško, Frano, Ivo, Oskar i Milan Bettini, Joško Miler, Danilo Majić, Petar Šerić, Ante Gabrić, Ante Raić, Gjerman Gjadrov, Bogumil Doležal, Fabjan Kaliterna, Rudi Bičanić i dr. Prvi predsjednik bio je Frane Aljinović. Klub je 24. VII. 1921. godine otvorio dom u uvali Baluni, sagrađen dobrotvornim prilozima članova. Plivalište je bilo dugo sto metara u smjeru sjever-jug, sa startnim zidom i okretnoštem. Na otvorenje je pristiglo mnogo okićenih čamaca, a dom je posvetio don Ivo Delale.

Prva javna utakmica u vaterpolu poslije I. svjetskog rata odigrana je 30. VII. 1922. godine u Splitu na prvom Podsaveznom prvenstvu u plivanju i vaterpolu. Susret između momčadi Baluna i Firula završio je rezultatom 5-1.

Sudjelovanje na državnim prvenstvima

Na drugom državnom prvenstvu održanom 6. VIII.1922. u Beogradu, postignut je zapažen uspjeh. PŠK Baluni su osvojili drugo mjesto u sastavu: Ante Pilić, Oskar Bettini, Hrvoje Macanović, Duško Žeželj, Milan Bettini, Nenad Ožanić i Danilo Majić. Po povratku sa državnog prvenstva, vaterpolisti Baluna su odigrali međunarodni susret s momčadi britanskog broda Brionny. Pobjedio je daleko bolji domaćin (9-0). U to vrijeme igrao je Hrvoje Macanović, koji je bio jedan od prvih trenera kluba koji je upoznao igrače s novim načinom plivanja (kraul stil) i igranja vaterpola. Sastav Baluna je 1923. godine sudjelovala na međunarodnom vater-

Kupalište Bačvice 1920. godine

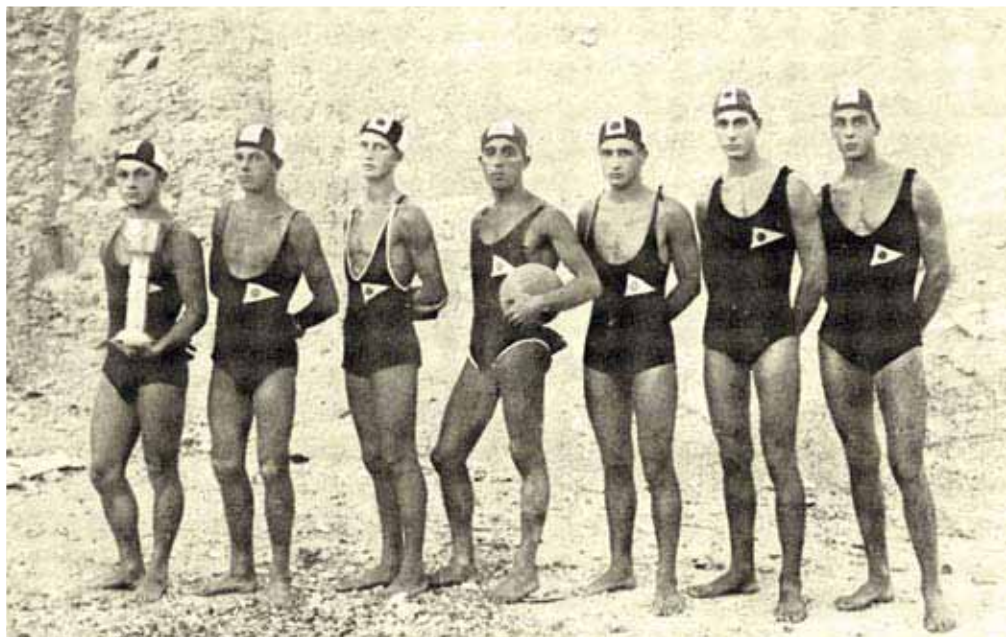
poljskom turniru u Zagrebu, koji je priredio HAŠK na Maksimirskom jezeru povodom dvadesete godišnjice djelovanja kluba. U finalu turnira Baluni su odigrali svoju prvu međunarodnu utakmicu s momčadi bečkog Hakoaha. Utakmica je završila neodlučeno (3-3), ali su u produžetku gosti bili bolji (5-3).

Na trećem državnom vaterpolskom prvenstvu održanom 2-3. IX. 1923. godine u Sušaku, momčad Baluna je osvojila prvu titulu državnog prvaka. Taj su uspjeh ostvarili: Ante Pilić, Andro Kuljiš, Mirko i Duško Žeželj, Ante Roje, Zlatko Mirković i Nenad Ožanić.

Promjena imena u JŠK Jadran

Sredinom lipnja 1924. godine, PŠK Baluni mjenja ime u Jugoslavenski športski klub Jadran. Novi predsjednik kluba bio je Pavao Britvić. Na državnom prvenstvu 9. i 10. VIII. 1924. vaterpolisti Jadrana su osvojili drugo mjesto. Nakon susreta s momčadi Victorije (2-2), Jadran se žalio, pa je zbog nekih nepravilnosti utakmica poništena.

*Vaterpolisti
"Baluna" -
prvaci 1923.
godine*

Međutim, Jadran nije želio ponovno nastupiti jer mu nije dopušteno da u momčad uvedu nekoliko novih igrača...

U noći 18. IV. 1925. izgorio je dom JŠK Jadrana. Budući da je baraka bila osigurana na 200.000 dinara, klub je odmah počeo izgradnju novog zdanja u uvali gdje je danas športska luka Jedriličarskog kluba Labud. Uređeno je i novo plivalište olimpijskih dimenzija u smjeru istok-zapad.

Brojne neprilike na državnim prvenstvima

Unatoč neprilikama, državno prvenstvo u plivanju i vaterpolu održano je početkom rujna 1925. godine na plivalištu Jadrana. Tijekom susreta između Jadrana i Juga, pri vodstvu Dubrovčana (2-0), sudac susreta Malešević bačen je u more. Utakmica je prekinuta, a nova se trebala odigrati u Dubrovniku. Međutim, Splićani nisu otišli na taj susret. pa je naslov prvaka pripao Jugu.

Godine 1926. financijsko stanje u klubu je bilo toliko loše da plivači i vaterpolisti nisu nastupili na državnom prvenstvu. Polovicom travnja 1928. došlo je do spajanja Jadrana i Tritona s Firula. Međutim, većina članova Tritona vratila se svom prvom klubu Firulama, tek je nekoliko prešla u Jadran. Ovo spajanje nije mnogo ojačalo Jadran - na državnom prvenstvu 1929. godine u Ljubljani vaterpolisti Jadrana su osvojili drugo mjesto.

LITERATURA:

1. Plivački klub Jadran 1921. - 1951. (1951). PK Jadran. Split: NIP Slobodna Dalmacija.
2. PK Jadran 1920. - 1960. (1960). PK Jadran. Split: NIP Slobodna Dalmacija.
3. Franceschi, M. (1970). Plivački klub Jadran. Split: Vojna štamparija.
4. Petrić, T., Copić, M., Marković, B. (1990). PK Jadran - Koteks. Split: Vojna štamparija.